

BASTIĞIN TOPRAKLARI TANIMAK: LİSE ÖĞRENCİLERİNİN YEREL TARİH PROJESİ*

RECOGNIZING the LAND STEPPED ON: The LOCAL HISTORY PROJECT of HIGH SCHOOL STUDENTS

İlker DERE

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi, E-posta: idere@erbakan.edu.tr
orcid.org/0000-0003-0993-7812

Ayşe Hilal UYSAL

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, E-posta: aysehilaluysal.33@gmail.com
orcid.org/0000-0002-3063-5264

Article Info

Article Type	Research & Theoretical
Received	29.06.2019
Accepted	07.10.2019
DOI	10.17497/tuhed.584240
Corresponding Author	İlker DERE
Cite	Dere, İ. ve Uysal, A.H. (2019). Bastığın toprakları tanımak: lise öğrencilerinin yerel tarih projesi. <i>Turkish History Education Journal</i> , 8 (2), 450-475. DOI: 10.17497/tuhed.584240

* Bu çalışma, daha önce 17-21 Nisan 2019 tarihleri arasında Alanya'da gerçekleştirilen "Human and Civilization Congress From Past To Future (INES V)" adlı kongrede sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Öz: Bu araştırmanın amacı, yaşadıkları yerin tarihini araştıran lise öğrencilerinin yerel tarih projesi hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Çalışma, eylem araştırması desenine göre tasarlanmış ve yürütülmüştür. Çalışmaya Mersin'in Mut ilçesinde hizmet veren bir lisede öğrenim gören 24 öğrenci katılmıştır. Çalışma grubu, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Veriler, odak grup görüşmeleri ve yapılandırılmamış gözlemlerden elde edilmiştir. Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma sonuçları, yerel tarih projesinin öğrencilerin yaşadıkları yeri tanımalarını, iletişim, araştırma ve tarihsel düşünme becerilerinin gelişmesini sağladığını göstermektedir. Ayrıca öğrencilerin Mut'un köklü bir tarihe sahip olduğunu öğrenmelerini, içinde yaşadıkları yere daha fazla değer vermelerini ve ilçeleriyle gurur duymalarını sağlamıştır. Son olarak yerel tarih projesinin öğrencilerin tarihe ve tarih derslerine olan bakış açılarını olumlu yönde değiştirdiği ve tarihi canlı bir şahitten dinlemenin öğrenciler için heyecan verici olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarih Öğretimi, Lise Öğrencileri, Yerel Tarih, Sözlü Tarih, Odak Grup Görüşmeleri

Abstract: The purpose of the study is to determine as revealing the opinions of the high school students who were researching the history of the place they were living in about local history project. The study was designed and conducted according to the action research pattern. 24 students studying in a high school in Mut district of Mersin participated in the study. The working group was selected by means of the convenience sampling method. The data were obtained from the focus group interviews and unstructured observations of the researcher. The data obtained were evaluated and interpreted with the content analysis method. The results of the research show that the local history project enables the students to recognize the place they live in and develops their communication, research and historical thinking skills. In addition, the fact that students learned that Mut had a deep-rooted history helped them to give a higher value to the place they lived in and to be proud of their district. Lastly, it was determined that the local history project positively changed the students' perspective on history and history courses and it was exciting for students to listen to history from a witness.

Keywords: Teaching History, High School Students, Local History, Oral History, Focus Group Interviews

Extended Summary

Purpose

The history education in Turkey has been shaped according to "the Turkish History Thesis" with the effect of the ideology of the Republic and the new regime since its first years. However, after 1940, with the influence of the humanist understanding, it was seen that history education included not only the Turkish history but also the history of other civilizations which lived in the past (emphasizing the ancient Greek and Roman civilizations). From the 1960s onwards, the humanist approach was criticized in the academy, entered into the scope of "the Turkish-Islamic Synthesis" by evolving step-by-step after 1980, and its content-based intensity in the curriculum and course books of Turkish History increased gradually. As a result, limited studies were conducted on contemporary history education in Turkey until the 1990s. After the 1990s, a new period began in the history of education when students began to be sent abroad for raising academicians. With the effect of the knowledge of the academicians who studied abroad, the educational philosophy changed in Turkey after the 2000s. Finally, the curricula of primary education in 2005 and secondary education in 2007 were prepared according to the constructivist learning approach. It gained significance in teaching values, skills, and concepts in the History curriculum prepared with the constructivist approach. In addition, oral history and local history methods, which had not adequately been used in history teaching before, became apparent with the new curriculum. These two methods are very effective in gaining historical thinking skills which are among the main objectives of the History curriculum. Moreover, local history and oral history methods are emphasized to be an important part of teaching history when the studies in the literature are reviewed. By taking the related studies into account, the purpose of the study was determined as revealing the opinions of the high school students who were researching the history of the place, they were living in.

Method

The action research design was used to improve the quality of history teaching. 24 students studying in a high school in Mut district of Mersin participated in the study. The study

group was selected by means of the purposive sampling method. The data were obtained from the focus group interviews and unstructured observations of the researcher. The data obtained were evaluated and interpreted with the content analysis method.

Results, Discussion and Conclusion

The results of the research show that the local history project enables the students to recognize the place they live in and develops their communication, research and historical thinking skills. The fact that students learned that Mut had a deep-rooted history helped them to give a higher value to the place they lived in and to be proud of their district. Furthermore, the local history project, according to these results, also helped students to gain respect, love, and patriotism, which are among the root values stated in the Curriculum of 2018 Secondary Education History Course. The second major achievement that the local history project offered students was related to communication skills. The students held oral history interviews with the related people after researching the topics regarding Mut's local history from written sources. These interviews improved their communication skills (listening, speaking, reading and writing) in their mother tongue. This acquisition shows that the local history project directly serves to achieve "Communication in Mother Tongue", which is one of the areas of competency in the History curriculum. Other important achievements of the local history project included developing students' researching skills and self-confidence. In addition, the students compared the past and the present in the context of the research topics. This experience enabled the students to develop historical thinking skills mentioned in the 2018 History Curriculum.

The results related to the second research question showed that the negative viewpoints of 16 out of 24 students on the history and the History course changed in a positive way after the local history project. Within the scope of the last research question, it was determined that the local history project positively changed the students' perspective on history and history courses and it was exciting for students to listen to the history from a live witness. Particularly, the fact that history went beyond the books and the ordinary subjects around them were a part of history excited the students and increased their interest in history. In the context of these results, history teachers can first perform a local history and oral history studies in order to give students the opportunity to do research like a historian while they explain the science of history in the 9th grade.

Giriş

İnsanların geçmişteki eylemleriyle ilgilenen tarih disiplini, kanıtlara dayalı bilgi ve yorumlar ortaya koyar (Koç, 2018). Bunu yaparken, geçmişten bugüne yaşanmış olay, kişi, kurum, kültür ve düşüncelerin izlerini sürer. Bu yönüyle yaşam içinde meydana gelen değişimin ve bugüne kadar var olan sürekliliğin hikâyesini sunar (Şimşek, 2018). Bu hikâye aktarım süreci, 19. yüzyıla kadar daha çok savaşlar ve hanedanların eylemlerini odağına alarak devam etmiştir. Ancak bu yüzyıldan sonra çoklu tarih anlayışına geçilmiştir. Bu tarih anlayışı, farklı veya aynı verilere dayalı olarak birtakım sorular, yöntemler ve perspektiflerle çeşitli amaçlar için yazılan tarihleri ortaya çıkarmıştır (Koç, 2018). Ayrıca pozitivist nesnel tarih anlayışı ve Leopold von Ranke'in belgelere dayanan "objektif" tarihçiliği savunmasıyla (Alkan, 2018) o zamana kadar hikâye aktarımının temel kaynakları olan sözlü kaynaklar tarihyazımından dışlanmıştır. Böylece belge veya arşiv tarihçiliği, tarih disiplinini tamamıyla şekillendirmeye başlamıştır. Bu durum, yalnızca belgelendirilebilen insan etkinliklerinin tarihin parçası olmasına, dolayısıyla kişisel bellek ve değerlendirmelerin bilim dışı kabul edilmesine neden olmuştur. Buna karşın 20. yüzyılın ilk yarısında Amerika'da Allen Nevins'in siyasi sözlü tarih çalışmaları, İngiltere'de II. Dünya Savaşı'ndan sonra sosyolojiden (bir bakıma sosyal tarih çalışmaları) doğan "gizli tarihler"i ortaya çıkarma çabası, sözlü anlatımları tarihin alanına dâhil etmiştir (Danacıoğlu, 2001). Bu gelişmeler, dünyadaki tarihyazımında sosyal tarih, yerel tarih ve sözlü tarihin gittikçe genişleyen bir şekilde yer bulmasını sağlamıştır.

Öte yandan dünyada tarih eğitiminin başlangıcı, 19. yüzyılın başlarından itibaren tarih dersinin sistematik bir ders olarak okutulmaya başlanmasına kadar götürülebilir. Bu dönemdeki tarih öğretimi, ağırlıklı olarak milli kimlik gelişimi ve itaatkâr insan yetiştirme ya da geleneksel tarih anlayışıyla II. Dünya Savaşı'na kadar sürdürülmüştür. Savaştan sonra eğitim aracılığıyla demokratikleşme, insan hakları ve savaşları engelleme düşüncesi, gelişmiş ülkelerde geleneksel tarih anlayışını değiştirmiştir. Özellikle 1960'lı yılların sonunda İngiltere merkezli tartışmalarda, tarih öğretiminin yalnızca tarihsel bilgi ve tutum değil, öğrenciyi hayata hazırlayacak çeşitli beceriler kazandırması gerektiği savunulmuştur. 1980'li ve 1990'lı yıllarda İngiltere'de "Yeni Tarih" ya da "Yeni Tarih Öğretimi" olarak tanımlanan yeni anlayış, 2000'li yıllardan itibaren tarihsel düşünme becerilerinin kazandırılmasına dayalı tarih öğretiminin geliştirilmesini sağlamıştır (Ata, 2006, s. 31-32; Demircioğlu, 2014, s. 3-4).

Türkiye’de ise tarihyazımı ve tarih eğitimi, Cumhuriyet’in ve yeni rejimin ideolojisinin etkisiyle ilk yıllarından itibaren “Türk Tarih Tezi”ne göre şekillenmiştir. 1940’tan sonra hümanist anlayışın etkisiyle tarih eğitiminde yalnızca Türk tarihinin değil, geçmişte yaşamış diğer uygarlıkların da tarihine (Eski Yunan ve Roma uygarlıkları gibi) yer vermeye başlanmıştır (Şimşek ve Yazıcı, 2013). Ayrıca iki büyük dünya savaşıyla büyük yıkımlar yaşayan dünyanın barışa kavuşması için tarih eğitimine barışçıl bir misyon yüklenmiştir (Demircioğlu, 2008). 1960’lı yıllardan itibaren ise hümanist anlayış akademide eleştirilmeye başlanmış, tarih eğitimi adım adım evrilerek 1980 sonrasında “Türk-İslam Sentezi”nin yörüngesine girmiş ve içerik olarak Türk tarihinin program ve ders kitaplarındaki yoğunluğu gitgide artmıştır (Şimşek, 2013). Bunun neticesinde Türkiye’de 1990’lı yıllara kadar çağdaş tarih eğitimi adına sınırlı çalışmalar yapılmıştır. 1990’lı yıllardan sonra akademisyen yetiştirmek için öğrencilerin yurtdışına gönderilmeye başlanmasıyla tarih eğitiminde yeni bir dönem başlamıştır. Ayrıca yurt dışında eğitimini tamamlayan birçok akademisyen, 2000’li yılların başlarında Türkiye’ye geri döndüklerinde tarih eğitimindeki eksiklikleri tespit etmişler ve yeni düzenlemelere gitmişlerdir. Bu yeni düzenlemelerde tarih dersi kitapları, konu içerikleri ve kullanılacak yöntem ve tekniklerle ilgili yeni yaklaşımlar benimsenmiştir (Demircioğlu, 2008).

Yapılandırımcı Tarih Öğretimi

Yurt dışında eğitim alan akademisyenlerin birikimlerinin etkisiyle 2000’li yıllardan sonra Türkiye’de eğitim felsefesi değişmiştir. Öncesinde davranışçı yaklaşımın hâkim olduğu ilköğretim programı 2005 yılında, ortaöğretim programları ise 2007 yılında yapılandırımcı öğrenme yaklaşımına göre düzenlenmiştir (Dinc, 2011; Şimşek ve Yazıcı, 2013). Yapılandırımcı yaklaşımla hazırlanan ortaöğretim tarih öğretim programlarında; kronolojik düşünme, tarihsel kavrama, tarihsel analiz ve yorum, tarihsel sorun analizi ve karar verme ile tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma gibi tarihsel düşünme becerilerinin kazandırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla tarih öğretmenlerinden, öğrencilere farklı kaynakları kullanmaları, araştırma neticesinde bir ürün ortaya koymaları ve “koşullara bağlı olarak yeniden yapılandırabilmeleri” için fırsatlar oluşturmaları istenmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2007; 2008; 2009; 2011; 2012). Bu yönüyle bilginin aktarımını değil, öğrencilerin bilgiye kendilerinin ulaşmasını ve onu yapılandıracak becerilere sahip olmasını önemseyen yapılandırımcı yaklaşım, öğretme ve öğrenme sürecinde öğretmen merkezli geleneksel bakış açısı yerine öğrenci merkezli bir anlayışı öngörmüştür (Şimşek ve Yazıcı, 2013).

Yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan tarih programlarının getirdiği bir diğer önemli yenilik, tarih eğitiminde kullanılan öğrenme ve öğretme yöntem ve teknikleriyle ilgilidir. Bu kapsamda daha önce tarih eğitiminde yeterince kullanılmayan yerel tarih ve sözlü tarih yöntemleri, yeni programla birlikte önem kazanmıştır (MEB, 2007; 2008; 2009; 2011; 2012; Kabapınar, 2018).

Yeni yöntemlerden biri olan yerel tarih, tarihin bir fiziğe kavuştuğu, sınırları belli coğrafi bir alan veya mekândır. Diğer bir ifadeyle yerel tarih, insan ve mekânın bir araya geldiği bütünlüğü ifade eder (Danacıoğlu, 2001:6) Aynı zamanda yerel tarih, bir yörenin tarihinin sahip olduğu "kendine özgü" nitelikleri içerir. Bir yörede tarihi gelişim sonucunda bazı tarihi izler oluşur. Bu izler, o bölgenin ya da yörenin tarihi geçmiştir (Işık, 2008). Ayrıca yerel tarih, yerleşim birimi olarak kasaba, kırsal veya kenar mahalleler gibi küçük toplulukların tarihini; okul eğitiminde genellikle okul civarındaki yakın ve sınırlı bir bölgenin tarihi, tarihî mekân veya materyallerle ilgili çalışmaları ifade etmek için kullanılır (Aktekin, 2010). Yerel tarih çalışmalarında kıyafetler, aletler, yapılar, gelenekler, efsaneler, camiiler, medreseler, mezarlar, eski okullar, kütüphaneler, saraylar, kervansaraylar, kapalı çarşılar, kaleler, surlar, eşyalar gibi yazılı olmayan kanıtlarla öğrenciyi karşı karşıya getiren ve tarihsel değeri olan her şey (Safran ve Ata, 1998; Işık, 2008; Yeşilbursa, 2015) kullanılmaktadır.

Eğitimde yerel tarih çalışmalarının yapılması, öğrencilere çeşitli faydalar sağlamaktadır. Öncelikle yerel tarih, ders kitaplarının eksikliğinden kaynaklanan sorunların aşılmasını ve eksiklerin giderilmesini sağlar. Aynı zamanda hem bölgesel hem de genel tarihe olan ilgiyi canlı tutar. Ayrıca öğrencileri araştırmaya, analiz yapmaya, kanıtları karşılaştırmaya ve değerlendirmeye, gözlemlerini rapor etmeye ve sunmaya teşvik eder. Bunların dışında uzun vadede tarihsel ve kültürel mirasın korunmasına yardımcı olur (Aktekin, 2010; Yeşilbursa, 2015; Demircioğlu ve Demircioğlu, 2015).

Yeni programla tanınırlık kazanan bir diğer yöntem, sözlü tarihtir. Sözlü tarih, belli bir döneme ait kişisel tanıklık ve/veya yaşantıların belleğin derinliklerinden çıkarılıp değerlendirilmesi yoluyla toplumların tarihlerinin inşasına katkıda bulunan ve bu sayede her türlü insan faaliyetinin tarihin bir öznesi haline gelmesine olanak tanıyan bir araştırma yöntemidir (Danacıoğlu, 2001, s. 133). İnsanların kendi geçmişlerine, toplumsal olaylara, tanıdıkları kişilere dair anlatımları ve anılarını görüşmeler yoluyla kayıt altına alan sözlü tarih, aynı zamanda bir öğrenme ve öğretme yöntemi olarak eğitim uygulamalarında

kullanılmaktadır (Kabapınar ve Kaya, 2013; Dere ve Dinç, 2018). Eğitimde özellikle sosyal bilgiler ve tarih derslerinde yapılan sözlü tarih çalışmalarında öğrencilere, yaşlı insanlar ile görüşmeler yaptırılır. Bu görüşmeler, öğrencilere tarih ve zaman bilinci kazanma, araştırma yapma, literatür tarama, sorgulama, veri analizi, değerlendirme, neden sonuç ilişkisi kurma, geçmişle günümüzü karşılaştırma, zaman, kronoloji, değişim ve sürekliliği algılama ve kanıt temelli öğrenme (Avcı-Akçalı ve Aslan, 2012; Demircioğlu, 2007; Doğan, 2015; Dere, 2018; Kabapınar, 2018) gibi çeşitli tarihsel düşünme becerileri ve kavramları kazandırır.

Yerel tarih ve sözlü tarihin değinilen nitelikleri birlikte düşünülduğünde, eğitim uygulamalarında birlikte kullanılmasının gerekçesi daha iyi anlaşılabilir. Her iki yöntem, daha çok geniş bir zamana yayılan çalışmalar olarak yapıldığı ve okul saatleri haricinde uygulamalar içerdiği için okul dışı öğrenme yöntemleri arasında yer almaktadır (Şimşek ve Kaymakçı, 2015).

2005 ve 2007 yıllarındaki program değişiklikleriyle yerel tarih ve sözlü tarih yöntemleri tanınırlık kazanmıştır. Bunun yanında 2018 yılında yenilenen tarih programında “Alana Özgü Yeterlilik ve Beceriler” başlığı altında tarihsel düşünce becerilerine (kronolojik düşünme, tarihsel kavrama, neden-sonuç ilişkisi kurma, değişim ve sürekliliği algılama, tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma, tarihsel analiz ve yorum ve tarihsel empati) yer verilmiştir. Bu becerilerin geliştirilmesi için tarihi mekân gezileri, yerel tarih ve sözlü tarih çalışmaları tavsiye edilmesine (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018) ve tarihsel düşünme becerilerinin kazandırılmasında bu yöntemlerin etkili olduğu vurgulanmasına rağmen ilgili programın herhangi bir kazanımında doğrudan yerel tarih ve sözlü tarih çalışmalarının yapılması önerilmemiş, ilgili konuların belirlenmesi tarih öğretmenlerine bırakılmıştır.

İlgili Araştırmalar

Öğrenci merkezli yöntemler arasında bulunan yerel tarih ve sözlü tarihi konu alan araştırmaların sayısı, Türkiye’de gittikçe artmaktadır. İlgili çalışmalarda daha çok ortaokul ve lise kademelerindeki öğrenciler ve öğretmenlerle çalışılmıştır. İlk olarak Işık (2002) tarafından ortaokul öğrencileriyle yapılan yüksek lisans çalışması, yerel tarih öğretimi ve yerel tarih konularının işlenmesinin öğrenciler üzerindeki etkilerini saptamayı amaçlamıştır. Deneysel desen kullanılan çalışmanın sonuçları, deney grubundaki öğrencilerin akademik test puanlarının kontrol grubundaki öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğunu göstermiştir. Bunun yanında doktora tez çalışmasında Avcı-Akçalı (2013), tarih öğretiminde yerel tarihin katkılarını değerlendirmiştir. Çalışma sonucunda, öğrencilerin bu tür etkinliklerle işlenen

dersleri ilginç ve etkileyici, edindikleri bilgileri daha somut ve kalıcı buldukları, kendilerini tarihçi gibi hissettikleri, geçmiş ve bugün karşılaştırması yapma fırsatı edindikleri ve çevredeki kültürel ve tarihi zenginliğe karşı daha duyarlı hale geldikleri tespit edilmiştir.

Sosyal bilgiler derslerinde yerel tarih etkinliklerini kullanma konusunu ele alan Öztaşçı (2017), yüksek lisans tezinde yerel tarih öğretiminin sosyal bilgiler dersinde nasıl uygulanabileceği, öğrencilere katkısı ve uygulamada karşılaşılabilecek sorunları belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonunda yerel tarih aktivitelerinin öğrencilerin akademik, kişisel ve sosyal gelişimlerine olumlu etkide bulunduğu görülmüştür.

Diğer bir araştırmada Ulutaş (2018), sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih uygulamasının öğrencilerin başarısına ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumuna etkilerini belirlemeye çalışmıştır. Çalışmanın ön test ve son test sonuçlarına göre, yerel tarihe dayalı etkinliklerle işlenen derslerde öğrencilerin akademik başarıları ile sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları, mevcut yöntemle işlenen derslere göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Lise kademesinde ise Kabapınar (2018), “*Gençler Üsküdar’ın Tarihini Yazıyor, Belgeselini Çekiyor*”: Tüm Süreçleriyle Bir Yerel ve Sözlü Tarih Projesi” adlı çalışmasını lise öğrencileri ve tarih öğretmenleriyle yürütmüştür. İlgili çalışmada öğrencilerin belgesel projesi sayesinde tarih konularını somutlaştırabildikleri, tarihe karşı bakış açılarının değiştiği, bir tarihçi gibi araştırma yapma becerisi kazandıkları ve çevreye daha duyarlı hale geldikleri saptanmıştır.

Ayrıntılarına değinilen araştırmaların dışında yerel tarih öğretimini öğretmenler (Aktekin, 2006; Göç, 2008; Aktekin, 2009; Kabapınar ve Karakurt, 2016; Yuvacı, 2018), farklı kademelerdeki öğrenciler (Tunç-Şahin, 2011; Avcı-Akçalı, 2013; Kabapınar ve Kaya, 2013; Özdemir, 2016; Bilicioğlu, 2017; Kılıç, 2018; Tuncel ve İçen, 2018) ile öğrenci, öğretmen ve yerel halkın (Dursun, 2017) görüşleri çerçevesinde ele alan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Ulaşılan çalışmaların tamamında, yerel tarih ve sözlü tarih yöntemlerinin tarih öğretiminin önemli bir parçası olduğu vurgulanmaktadır. Mevcut araştırmalar incelendikten sonra bu araştırmanın amacı, yaşadıkları yerin tarihini araştıran lise öğrencilerinin yerel tarih projesi hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmak olarak belirlenmiştir. Diğer araştırmalardan farklı olarak bu çalışmada yazılı kaynakların yanında sözlü verilerle çalışan öğrencilerin tarihin doğasına ilişkin perspektifleri ve tarihi canlı tanıktan dinleyerek öğrenme konusundaki düşünceleri yansıtılmıştır. Bu yönüyle araştırmanın kanıt temelli tarih öğretimine, yerel ve

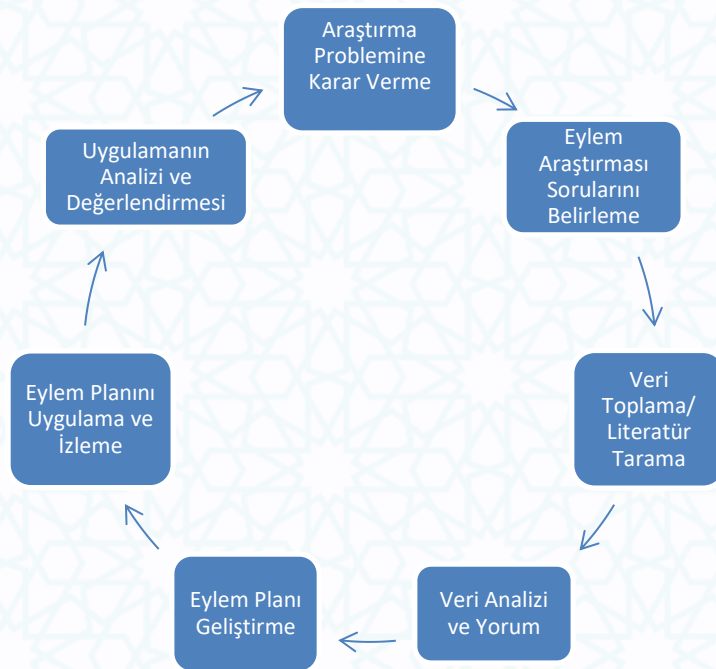
sözlü tarih projesiyle tarih öğretimi çalışmalarına katkı sağlaması beklenmektedir. Araştırmanın amacına bağlı olarak şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Yerel tarih projesi, öğrencilere neler kazandırmıştır?
2. Yerel tarih projesi yürüten öğrencilerin tarihe ve tarih derslerine bakış açılarında ne tür değişimler yaşanmıştır?
3. Tarihi canlı bir tanıktan dinlemek hakkında öğrencilerin görüşleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan eylem araştırması desenine göre şekillendirilmiştir. Eylem araştırması, bilimsel teknikleri barındıran, eleştirel bakış açısını geliştiren ve işbirliğine dayalı olan bir yöntemdir (Karasar, 2017). Eylem araştırmaları, genellikle bir sorunu çözmek, öğretimin ya da yürütülen faaliyetlerin kalitesini artırmak için yapılır (Norton, 2018). Tarih öğretiminin kalitesini artırmak için yapılan bu eylem araştırmasında 26.11.2018-15.01.2019 tarihleri arasında aşağıdaki süreç takip edilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2008):

Şekil 1. Eylem Araştırması Süreci

Eylem planı kapsamında araştırmanın problemi tanımladıktan sonra eylem araştırmasına yön veren 3 adet araştırma sorusuna belirlenmiştir. Ardından ilgili literatür taranmış ve ulaşılan veriler analiz edilmiştir. Bu veriler ve uygulamanın yapıldığı okulun ve öğrencilerin şartlarına uygun şekilde eylem planı geliştirilmiştir. Eylem planına bağlı olarak öğrencilere yerel tarih ve sözlü tarih etkinlikleri yaptırılmıştır. Görüşme dökümleri bitirildikten sonra öğrencilerden ulaştıkları sözlü ve yazılı verilerden yararlanarak ürünler ortaya koymaları istenmiştir. Son olarak eylem araştırması süreci ve yapılan etkinlikler öğrencilerle birlikte değerlendirilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Mersin'in Mut ilçesinde hizmet veren bir devlet lisesinin 9. sınıfında öğrenim gören 24 öğrenci (18 kız ve 6 erkek) oluşturmaktadır. Seçmeli bir ders kapsamında yapıldığı ve öğrenciler çalışmaya gönüllü olarak katıldıkları için katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Araştırma etiği gereğince öğrencilerin gerçek isimlerinin yerine kodlar (Ö1, Ö2, Ö3...) kullanılmıştır.

Araştırma Süreci

Eylem araştırması, Mut ilçesinde hizmet veren bir devlet lisesinde yürütölmüştür. Yalnızca gönüllü olan ve velilerinden izin alan öğrenciler projeye dâhil edilmiştir. Gönüllü öğrencilerden seçilen ve üçer kişiden oluşan her grup, farklı bir konuyu araştırmıştır. Çalışma gruplarına ve onların araştırma konularına ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1

Çalışma Grupları ve Araştırma Konuları

Çalışma Grupları	Araştırma Konusu ve Kapsamı
Festivaller ve Etkinlikler	Mut Karacaoğlan Kayısı Festivali, Mut Zeytin ve Zeytinyağı Sempozyumu
Temiz İş Lokantası	Yöreye özgü yemekler ve 70 yıllık esnaf lokantası
Tantuni	Yöresel bir lezzet olarak tantuni ve bir tantuni ustasının hayatı
Tarihi Mekânlar	Mut ilçesindeki bazı tarihi mekânlar
Eski Çocuk Oyunları	Geçmişte Mut'ta oynanan çocuk oyunları ve ilçedeki değişimler
Çıtlık Dergisi	Yerel bir dergi olarak Çıtlık Dergisi
Halk Oyunları ve Türküler	Mut yöresinde oynanan halk oyunları ve yöreye ait türküler
İzorya Zeytinleri ve Zeytinyağları	Mut Zeytini ve zeytinyağı, yörenin ekonomik gelişimine katkıları

Her grup, Tablo 1’de sunulan konuları öncelikle yazılı kaynaklardan araştırmış, ardından birer kişiyle sözlü tarih görüşmesi yapmışlardır. Öğrencilerin görüştüğü kaynak kişilere ilişkin bilgiler, Tablo 2’de sunulmuştur:

Tablo 2

Kaynak Kişilerin Demografik Bilgileri

Araştırma Konusu	Yaş	Eğitim	Mesleği
Festivaller ve etkinlikler	35	Üniversite	Ziraat mühendisi ve fabrika işletmecisi
Temiz İş Lokantası	38	Üniversite	Lokanta işletmecisi
Tantuni	48	İlkokul	Tantuni ustası ve lokanta işletmecisi
Tarihi Mekânlar	57	Üniversite	Gazetecilik
Eski Çocuk Oyunları	63	Üniversite	Emekli öğretmen
Çıtlık Dergisi	65	Üniversite	Emekli öğretmen ve yazar
Halk Oyunları ve türküler	76	İlkokul	Halk Oyunları eğitmeni ve yazar
İzorya Zeytinleri ve zeytinyağları	81	Lise	Tüccar

Tablo 2’deki her bir araştırma konusunun geçmişten günümüze Mut ilçesi için anlamını ele alan öğrenciler, yerel tarih projesi süreci boyunca yazılı ve sözlü kaynaklara başvurarak aşağıdaki faaliyetleri gerçekleştirmiştir:

Tablo 3

Yerel Tarih Projesinde Öğrencilerin Yaptığı Faaliyetler

Faaliyetler
Araştırma konusunu bulma
Araştırma konusuyla ilgili yazılı kaynakları tarama
Görüşme soruları hazırlama
Kaynak kişiler bulma
Görüşmeler yürütme
Görüşmeleri yazıya aktarma
Yazılı ve sözlü verilerden ürünler ortaya koyma (kompozisyon, afiş, makale)

Yerel tarih projesine katılan öğrencilerden öncelikle Mut’un tarihiyle ilgili bir konu bulmaları istenmiştir. Konuların belirlenmesiyle ilk olarak öğrenciler, yazılı kaynaklardan kendi konularını araştırmış, bu araştırmadan edindikleri bilgilerle sözlü tarih görüşme soruları hazırlamışlardır. Aynı zamanda uygun kaynak kişiler arayan öğrencilerin soruları incelenmiş ve gerekli düzenlemelerden sonra görüşmelerde kullanılması için dağıtılmıştır. Öğrenciler, uygun kaynak kişi bulamadıkları için öğrencilere araştırmacı tarafından Tablo 2’deki kişiler

bulunmuştur. Kaynak kişilerin ve soruların belirlenmesinden sonra araştırmacının yaptığı plan doğrultusunda öğrenci grupları, sırayla görüşmelerini yapmışlardır. Görüşmelerin tamamlanmasından sonra her gruba kompozisyon, afiş, makale gibi ürünler ortaya koymak için görüşmeleri yazıya aktarma görevi verilmiştir. 26.11.2018-15.01.2019 tarihleri arasında yürütülen projede öğrenciler, okul dersleri ve dönem sonu sınavları gibi gerekçelerle yazılı ve sözlü verilerden ürünler ortaya koyma faaliyetini gerçekleştirememişlerdir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri kaynakları, odak grup görüşmeleri ve yapılandırılmamış araştırmacı (gözlem) notlarıdır. Öğrenciler, çalışmalarını grup olarak yaptıkları için odak grup görüşmeleri yürütülmüştür. Bu görüşmelerde yalnızca ortak paydaya ve tecrübeye sahip olan bireyler, görüşlerini diğer arkadaşlarıyla paylaşmışlardır. 3 kişilik gruplar halinde yapılan odak grup görüşmelerinde yerel tarih projesiyle ilgili toplam 11 açık uçlu soru sorulmuştur. Görüşme sorularının uygunluğunu değerlendirmek için iki alan uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Her iki uzmanın düzeltme önerileri neticesinde görüşme sorularına son şekli verilmiştir. Ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınan görüşmeler, yazıya aktarıldıktan sonra analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Yapılandırılmamış araştırmacı (gözlem) notları, odak grup görüşmelerinde ortaya çıkarılan bulguları desteklemek için kullanılmıştır.

Veri Analizi

Süreç boyunca sürdürülen analiz ve yorumlamanın yanı sıra odak grup görüşme kayıtları içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. İçerik analizinde veriler; öncelikle kodlanır, sonrasında ortaya çıkarılan kategoriler ve ulaşılan temalara dayanarak veriler yorumlanır (Büyüköztürk vd., 2018). İçerik analizinin bu ilkeleri doğrultusunda veriler analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. Bulguları desteklemek için odak grup görüşmelerinden elde edilen doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Veri analizi ve yorumlamasıyla ilgili olası sorunları gidermek için öncelikle araştırmacılar, verileri birbirinden bağımsız şekilde değerlendirmiştir. Ardından araştırmacıların yorumları karşılaştırılmıştır. Bunun yanında analiz ve yorumlamalar, görüşme sorularını inceleyen iki alan uzmanı tarafından incelenmiştir. Onların eleştirileri doğrultusunda eksik bölümler düzeltilmiştir.

Bulgular

Ulaşılan verilerin analizi neticesinde elde edilen bulgular, araştırma soruları çerçevesinde 3 farklı başlık altında sunulmuştur.

Yerel Tarih Projesinin Öğrencilere Kazandırdıkları

Odak grup görüşmelerinde ilk olarak yerel tarih projesinin öğrencilere neler kazandırdığı değerlendirilmiştir. Bu bölüme ilişkin diğer kazanımlar aşağıdaki Tablo 4'te sunulmuştur:

Tablo 4

Yerel Tarih Projesinin Kazandırdıkları

Kazanımlar	f
Yerel tarihi öğrenme	15
İletişim becerilerini geliştirme	12
Özgüven geliştirme	9
Araştırma becerisi geliştirme	9
Genel kültür bilgisini genişletme	5
Farklı bakış açılarını keşfetme	2
Geçmişle günümüzü karşılaştırma	1
Farklı yaşam hikâyeleri öğrenme	1

Tablo 4'te özetlenen kazanımlar, ayrıntılı bir şekilde aşağıda incelenmiştir.

Yerel Tarihi ve Çevreyi Tanıma

Tablo 4'te özetlenen bulgular, yerel tarih projesinin nihai (asıl) amacına ulaştığını, öğrencilerin yaşadıkları ilçenin tarihini öğrenmesine yardımcı olduğunu göstermektedir. Bu amaca ulaşıldığı aşağıdaki öğrencilerin cümlelerinden anlaşılmaktadır:

“Yaşadığım yerin geçmişini öğrendim. Geçmişte yapılan kültürel faaliyetleri öğrendim. Güzel oldu, insan yaşadığı yeri hakkında bilgisi olması gerektiğini fark ettim.” (Ö2)

“Gelecekte ben de yaşadığım yer hakkında bilgi verebilirim. Yaşadığım çevreyi daha rahat bir şekilde anlatacağım bu araştırma sayesinde.” (Ö3)

“Gurur duydum yaşadığım yerin bu kadar köklü bir tarihi olduğunu öğrenince. Yaşadığım yerin aslında önemli bir yer olduğunu fark ettim.” (Ö4)

Görüldüğü gibi Mut'un geçmişini ve kültürünü öğrenen öğrenciler, yaşadıkları yeri daha yakından tanıdıkları için mutlu hatta gururlu olduklarını ifade etmişlerdir. Bunun dışında yaşadığı yer hakkında bilgi sahibi olan bazı öğrencilerin gelecekte araştırma konusu hakkında insanlara bilgi vermeyi düşünmesi, öğrendiği bilgiyi nasıl kullanacağını da bildiğini göstermektedir.

İletişim Becerisi

Yerel tarih projesinin öğrencilere sağladığı en önemli ikinci kazanım, onların iletişim becerilerini geliştirmelerine imkân tanınmasıdır. Mut'un yerel tarihiyle ilgili konuları yazılı kaynaklardan araştırdıktan sonra öğrenciler, kaynak kişilerle sözlü tarih görüşmeleri yapmışlardır. Bu görüşmeler, onların anadilde iletişim becerilerini (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) geliştirmiştir. Sözlü tarih görüşmelerinin iletişim becerilerini nasıl geliştirdiği öğrenciler tarafından şu şekilde açıklanmıştır:

"...İnsanlarla karşılıklı istişare yapmayı öğrendim, insanlara soru sormazdım çok fazla, daha rahat soru sorabilir oldum." (Ö3)

"...Kelime dağarcığım gelişti. Tanımadığım biri ile konuşmak daha kolay olacak artık. İnsanlara daha kolay soru sorabileceğimi düşünüyorum." (Ö5)

"Konuşmamı yavaşlatmam gerektiğini fark ettim. Çok hızlı konuşan biriyim. Hızlı konuşunca karşı tarafın anlamadığını fark ettim." (Ö6)

Görüşmeler sayesinde öğrenciler, öncelikle konuşma becerilerini geliştirmişlerdir. Bunun yanında kelime hazinelerini genişletmiş, uygun soru sormayı öğrenmiş ve tanımadığı kişilerle nasıl konuşacaklarını ve iletişim kuracaklarını tecrübe etmişlerdir.

Özgüvenin Gelişmesi

Üçüncü kazanım olarak yerel tarih projesi yapan öğrencilerin özgüveni gelişmiştir. Öğrenciler, yaptıkları projenin özgüvenlerini nasıl geliştirdiğini şöyle açıklamışlardır:

"...Daha önce hiç röportaj yapmamıştım, bir deneyim oldu benim için. Çok heyecanlanmıştım ama artık bir kere daha yapsam daha rahat yapabilirim. Kendime daha fazla güvenmeye başladım. Artık daha rahat soru sorabilirim." (Ö1)

"Özgüvenimi artırdı. Daha önce soru sormaktan çekinirdim, şimdi daha rahat soru sorabilirim." (Ö7)

Çalışmaya başlamadan yapamama kaygısı yaşayan öğrencilerin süreç içerisinde kendilerine olan güvenleri artmış ve çekingenlikleri azalmıştır.

Araştırma Becerisi

Yerel tarih projesinde öğrenciler, yazılı ve sözlü kaynakları kullandıkları için onların araştırma becerisi gelişmiştir. Yerel tarih projesinin araştırma becerilerinin gelişmesinde ve araştırmaya karşı bakış açılarının değişmesinde nasıl bir rol oynadığı şu şekilde gerekçelendirilmiştir:

“Araştırmanın sadece internet ya da kitaplardan olmayacağını öğrendim. Araştırma yapmayı öğrendim. Onların bizi dinlemesi, cevap vermesi kendimi önemli biri olduğumu hissettirdi.” (Ö8)

“Bir konu araştırmasının internet ya da kitaplar dışında nasıl yapılabileceğini öğrendim.” (Ö10)

Mut’un geçmişini araştırırken yazılı ve sözlü kaynakları kullanan ve araştırmanın yalnızca kitap ve internet kaynaklarıyla yapılmadığını fark eden öğrenciler, sözlü kaynakların önemini de anlamıştır.

Geniş şekilde ele alınan kazanımların dışında yerel tarih projesi, birbiriyle bağlantılı olarak öğrencilerin genel kültür bilgisinin artmasına, farklı bakış açılarını keşfetmelerine, farklı yaşam hikâyeleri tanımalarına ve sürecin tamamında aktif oldukları için yaparak yaşayarak öğrenmelerine fırsat tanımıştır.

Öğrencilerin Tarihe ve Tarih Derslerine Bakış Açılarında Yaşanan Değişimler

Öğrenciler, okullarda yalnızca öğretmenin anlatımına dayalı tarih derslerini sıkıcı bulmaktadır (Özdemir, 2018). Bu gerekçeyle tarih derslerinin öğrencileri aktif kılan farklı yöntem ve tekniklerle işlenmesi tavsiye edilmektedir. Bu çalışmada öğrenciler, Mut’un yerel tarihini kendileri araştırmıştır. Farklı bir şekilde yapılan tarih öğretiminin öğrencilerin tarihe olan bakış açılarını nasıl etkilediği sorulmuştur. 24 öğrenciden 16’sı tarihe ve tarih derslerine ilişkin olumsuz bakış açılarının olumlu yönde değiştiğini ifade etmiştir. Ayrıca geriye kalan 8 kişi, tarihi ve tarih derslerini önceden de sevdiğine ancak tarihin diğer yönlerini keşfettiğine vurgu yapmıştır. Öğrencilerin düşüncelerinde yaşanan bu değişimleri, üç boyutta incelemek mümkündür. Birinci boyuttaki öğrencilerin yalnızca tarihe ve tarih derslerine ilişkin bakış açıları olumlu yönde değişmiştir. Bu öğrencilerden Ö11: *“Tarihi çok sevmezdim ama kendi*

yaşadığımız çevrenin tarihini öğrenmek daha zevkliydi. Yaşadığım yerin geçmişini öğrenince daha çok sevmeye başladım.” diyerek yerel tarih projesinin tarihe olan bakışını değiştirdiğine vurgu yapmıştır. Benzer şekilde Ö13: *“Tarihi çok fazla sevmezdim. Bu projede sevmeye başladım. İnsanların yaşadıklarını öğrenmek daha zevkli geldi.”* diyerek yerel tarih projesinin bir parçası olarak gerçekleştirdiği kişisel tarih araştırmasının farkına atıf yapmıştır. Son olarak Ö14, okul dışında tarih öğrenmenin kendisi için anlamını: *“Çok şey değişti, tarih dersini sevmiyordum. Artık sevmeye başladım. Okul dışında, kitaplar dışında bir yerden öğrenmek daha zevkli oldu.”* şeklinde açıklamıştır. Bu bulgular, öğrencilerin tarih derslerine karşı olumlu tutum geliştirmelerinde okul dışı öğrenme deneyimlerinin ve yaşadıkları yerin tarihini araştırmalarının önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

İkinci boyutta, öğrencilerin tarih doğasına ilişkin algılarında değişimler yaşandığı tespit edilmiştir. Öğrencilerden Ö1, tarih algısında yaşanan büyük değişimi şöyle açıklamıştır: *“Tarih dendiğinde savaşlar, anlaşmalar aklıma geliyor. Şimdi ise bir yörede yenen yemeklerin, kıyafetlerin de tarih olabildiğini gördüm... Tarihin sadece kitaplarda yazanlardan ibaret olmadığını anladım... Tarihin zevkli yönleri olduğunu fark ettim.”*

Ö1, yerel tarih projesi sayesinde tarihin yalnızca siyasi tarihten oluşmadığını, sıradan insanların yaşamlarının da (sosyal tarih) tarihin bir parçası olduğunu fark etmiştir. Benzer şekilde Ö9 da *“Tarihin konusu nedir?”* sorusuna yanıt vererek: *“Tarihi sadece önemli olaylar olarak görüyordum. Şimdi daha farklı görüyorum. Hemen her şeyin tarihin konusu olabileceğini fark ettim, sevmeye başladım.”* demiştir. Bu durum, öğrencilerin tarihin doğası konusunda var olan algılarının değiştiğini göstermektedir.

Üçüncü boyutta, tarihe ilişkin bakış açısı önceden olumlu olan ancak tarihin doğasına ilişkin düşünceleri değişen ve tarihe olan merakı artan öğrenciler bulunmaktadır. Bu öğrencilerin görüşleri, ikinci boyutta görüşlerine yer verilen öğrencilerle paraleldir:

“Tarihi seviyordum ama daha çok araştırma yapmam gerektiğini düşünüyorum.” (Ö5)

“Aynı, değişmedi. Daha önce tarihi, savaşlar üzerinden anlatılan bir şey diye düşünüyordum. Şimdi ise her şeyin tarih olabileceğini fark ettim.” (Ö15)

“Tarihi çok seviyordum, çok bir şey değişmedi. Araştırmacı yönümü geliştirdi.” (Ö16)

Görüşlerine yer verilen üç öğrenci, tarihi önceden de sevdikleri için tarihe bakışlarında olumsuz değişim olmadığını söylemektedir. Ancak Ö16, hem tarihin doğası hem de tarihin farklı boyutları konusunda önemli bir farkındalık kazanmıştır.

Tarihi Canlı Bir Tanıktan Dinlemek

Öğrenciler, yerel tarih çalışmaları sırasında geçmiş araştırmasından sonra araştırma konularıyla ilgili kaynak kişilerle sözlü tarih görüşmeleri yürütmüşlerdir. İlk defa sözlü tarih görüşmesi yapan lise öğrencilerine, bu deneyim hakkında neler düşündükleri sorulduğunda aşağıdaki Tablo 5'teki cevaplar alınmıştır:

Tablo 5

Tarihi Canlı Bir Tanıktan Dinlemek

Görüşler	f
Heyecan verici	13
Etkileyici	7
İlgi çekici	3
İnandırıcı	3
Zevkli	2
Merak uyandırıcı	2
Eğlenceli	1

Tablo 5'te görüldüğü gibi öğrenciler, canlı bir tanıktan tarihi dinlemeyi heyecan verici ve etkileyici bulmuşlardır. Öğrencilerden Ö23, yaptığı görüşmede şunları yaşamıştır:

“Kitaplarda çoğunlukla aynı şeyleri veriyorlar, canlı birinden onun yaşadıklarını, araştırdıklarını dinlemek daha zevkli geldi. Heyecan verici idi çünkü o kişi bu konu hakkında araştırma yapmış, araştırdıklarını kendi düşünceleri ile bize anlattı.”

Bir diğer öğrenci Ö21 ise: *“İlgi çekici idi. Birinci elden bir kaynaktan dinlemek daha güzeldi. Anlatılmaz yaşanırdı. Tarihin sadece yazılı kaynaklardan değil, birinden dinleyerek de öğrenebildiğini gördüm.”* demiştir. İlgili öğrenci, tarihi canlı bir tanıktan dinleyerek tarihin sadece yazılı kaynaklardan oluşmadığını fark etmiştir. Son olarak Ö16, canlı birinden tarih dinlemenin farkını şöyle anlatmıştır: *“Birinden dinlemek daha güzeldi. Kitaplarda okuduklarımızdan daha gerçekçi geldi. Onun hayat hikâyesini dinlemek güzeldi.”* Görüldüğü gibi Ö16, canlı bir tanıktan tarihi dinlemeyi daha inandırıcı bulmuştur. Bu durum, öğrencilerin dinlediği kişiyle kendi hayatı arasında daha somut bağ kurmasıyla açıklanabilir. Okuldaki derslerde dinlediği ya da okuduğu tarihî figürlerle konuşma ve onların duygularını anlama şansı

olmayan öğrenciler, sözlü tarih görüşmesinde ele aldığı tarihi daha canlı şekilde değerlendirme imkânı bulabilmektedir. Karşıdaki kişinin duygularını dinlemek ve anlamak, inandırıcılığı artırıcı bir unsur olarak kaydedilmiştir.

Sonuç

Bu araştırma, yaşadıkları yerin tarihini araştıran lise öğrencilerinin yerel tarih projesi hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu kapsamda ilk olarak yerel tarih projesinin öğrencilere neler kazandırdığı incelenmiştir. Bu araştırma sorusuna ilişkin sonuçlar, yerel tarih projesinin –beklendiği gibi- öğrencilerin yaşadıkları çevrenin geçmişini öğrenmelerine imkân tanıdığını göstermektedir. Bu kazanıma bağlı olarak öğrencilerin Mut’un köklü bir tarihe sahip olduğunu öğrenmelerini, içinde yaşadıkları yere daha fazla değer vermelerini ve ilçeleriyle gurur duymalarını sağlamıştır. Avcı-Akçalı (2013) tarafından yapılan çalışmada yerel tarih projesinin katılımcı öğrencilerin bilinçlenmesini ve kendi toplumları ile iftihar etmelerini sağladığı ortaya konulmuştur. Ayrıca Tunç-Şahin’in (2011) araştırmasında yerel tarih uygulamalarının öğrencilerin kendi bölgelerinin tarihini öğrenmelerini sağladığı ve yaşadıkları yerin tarihine ilgilerinin arttığı tespit edilmiştir.

Oysa hızla gelişen teknoloji, nesiller arasında ciddi anlayış farkları oluşturmaktadır. Bu da doğal olarak yeni nesillerin yaşadıkları yeri yalnızca bir toprak parçasından ibaret görmelerine neden olabilmektedir. Mehmet Akif Ersoy’un İstiklal Marşı’nda: “*Bastiğın yerleri toprak diyerek geçme tanı, düşün altında binlerce kefansız yatani!*” diyerek yaptığı uyarının anlamlı hale gelmesi için yerel tarihin öğretimine daha fazla önem verilmesi gerekmektedir. Nitekim bu araştırmadaki sonuçlara göre, yapılan yerel tarih projesi, 2018 Ortaöğretim Tarih Dersi Öğretim Programı’nda (MEB, 2018) yer alan kök değerlerden saygı, sevgi ve vatanseverlik değerlerinin öğrencilere kazandırılmasına da yardımcı olmuştur.

Yerel tarih projesinin öğrencilere sunduğu ikinci büyük kazanım, iletişim becerileriyle ilgilidir. Öğrenciler, Mut’un yerel tarihiyle ilgili konuları yazılı kaynaklardan araştırdıktan sonra kaynak kişilerle sözlü tarih görüşmeleri yapmışlardır. Bu görüşmeler, onların anadilde iletişim becerilerini (dinleme, konuşma, okuma ve yazma) geliştirmiştir. Bu kazanım, yerel tarih projesinin 2018 Ortaöğretim Tarih Dersi Öğretim Programı’nın yetkinlik alanlarından biri olan

“Anadilde İletişim’in kazandırılmasına doğrudan hizmet ettiğini göstermektedir. Bu sonuçlar, Avcı-Akçalı (2013) tarafından yapılan doktora tez çalışmasının bulgularıyla örtüşmektedir. İlgili çalışmaya katılan öğrenciler, tarih derslerinde yerel tarih kullanımının kendilerinin okuma, yazma, dinleme, konuşma ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirdiğine vurgu yapmışlardır.

Yerel tarih projesinin diğer önemli kazanımları arasında öğrencilerin araştırma becerisini ve özgüvenlerini geliştirme yer almıştır. Proje sırasında öğrenciler, ulaştıkları yazılı ve sözlü kaynakları ve bilgileri analiz etme ve değerlendirme fırsatı bulmuşlardır. Bunların yanında yine araştırma konuları bağlamında geçmiş ve günümüzü karşılaştırmışlardır. Bu tecrübe, öğrencilerin 2018 Tarih Dersi Öğretim Programı’nın (MEB, 2018) “Alana Özgü Yeterlilik ve Beceriler” başlığı altında ele alınan tarihsel düşünce becerilerini (kronolojik düşünme, tarihsel kavrama, neden-sonuç ilişkisi kurma, değişim ve sürekliliği algılama, tarihsel analiz ve yorum ile tarihsel empati) geliştirmelerini sağlamıştır. Bu sonuçlar, Avcı-Akçalı ve Aslan (2016) ve Özdemir (2016) tarafından yürütülen çalışmalarla paralellik göstermektedir. Özdemir (2016), öğrencilerin değişim ve sürekliliği algılama becerileri üzerinde yerel tarih uygulamalarının olumlu bir etkisi olduğu sonucuna varırken; Avcı-Akçalı ve Aslan (2016) tarih dersinin yerel tarihe ve kaynaklarına dayalı etkinlikler aracılığıyla işlenmesinin öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini geliştirdiğini tespit etmiştir.

İkinci araştırma sorusunda yerel tarih projesinin öğrencilerin tarihe ve tarih dersine olan bakış açılarını nasıl etkilediği incelenmiştir. Bu bölüme ilişkin sonuçlar, yerel tarih projesinden sonra 24 öğrenciden 16’sının tarihe ve tarih dersine ilişkin olumsuz bakış açılarının olumlu yönde değiştiğini göstermiştir. Bu sonuçlara Avcı-Akçalı (2007), Öztaşçı (2017) ve Kabapınar (2018) tarafından da ulaşılmıştır. İlgili araştırmalarda yerel tarih çalışmalarının öğrencilerin tarihe olan bakış açılarını olumlu yönde etkilediği ve değiştirdiğine değinilmiştir.

Yerel tarih araştırmasından sonra öğrencilerin düşüncelerinde yaşanan değişimler, üç boyutta ele alınmıştır. Birinci boyuttaki öğrencilerin tarih ve tarih derslerine ilişkin bakış açıları olumlu yönde değişmiştir. İkinci boyutta, öğrencilerin tarihin doğasına ilişkin algılarında değişimler yaşandığı tespit edilmiştir. Üçüncü boyutta, tarihe ilişkin bakış açısı önceden olumlu olan ancak tarihin doğasına ilişkin düşünceleri değişen ve tarihe olana merakı artan öğrenciler bulunmaktadır. Ancak üç boyutta da vurgulanan ortak noktalar, tarihin sadece siyasi tarih ve kitaplarda yazan konulardan ibaret olmadığını, yaşadıkları çevredeki olayların ve nesnelere de

tarihinin olabileceğini kavramış olmalarıdır. Bu sonuçlar, sözlü tarih kavramını ilk olarak kullanan ve tanımlayan Joe Gould'ın şu sözlerini hatırlatmaktadır:

Biz tarihi sadece resmi tarih yani krallar ve kraliçeler, antlaşmalar, buluşlar, büyük savaşlar, kafa kesmeler, Sezar, Napolyon, Pontius Pilate, Kolombus, William Jennings Bryan olarak düşünüyoruz ve bu genel bir yanlış. Ben kısa kollu kalabalıkların informal tarihini, onların işlerini, aşk meselelerini, cümbüşlerini, sıkıntılarını ve üzüntülerini ortaya koyacağım (Mitchell, 1996, s. 13).

Joe Gould'dan 70-80 yıl sonra öğrencilerin tarihi benzer ifadelerle tarif etmeleri ve tarihin kişisel ve sosyal yönlerini vurgulamaları, bu araştırmanın en dikkat çekici sonuçları arasındadır. Bu önemli bağlantının dışında öğrenciler, tarihin soyut bir alan olmadığını, tarihin bizzat somut aktörleri olduklarını ve içinde yaşadıklarını fark etmişlerdir. Yani “yanıbaşındaki tarih”i (Danacıoğlu, 2001) öğrenmişlerdir. Bu bağlamda yerel tarih çalışmalarının öğrencilerin tarihi somut bir bilim olarak algılamaları konusundaki rolüne Avcı-Akçalı (2007) ile Üztemur, Dinç ve Acun (2018) tarafından yapılan çalışmalarda da vurgu yapılmıştır.

Üçüncü araştırma sorusu kapsamında tarihi canlı bir tanıktan dinlemenin öğrencilerde uyandırdığı duygular incelenmiştir. Ulaşılan sonuçlara göre öğrenciler, canlı bir tanıktan dinlemeyi heyecan verici ve etkileyici olarak nitelendirmişlerdir. Tarihin kitapların dışına taşması ve çevrelerinde bulunan sıradan konuların tarihin konusu olması, öğrencileri heyecanlandırmış ve tarihe olan meraklarını artırmıştır. Ayrıca bu öğrenme deneyimi, kitaplarda anlatılanlardan daha fazla inandırıcı gelmiştir. Bu inandırıcılık, kaynak kişilerin bizzat yaşadıklarını anlatıyor olması ve hayatın içinden daha somut konuların ayrıntılarını vermesiyle açıklanabilir.

Bu çalışmanın sonuçları, yerel tarih konularının öğretiminde öğrencilerin sürecin aktif bir şekilde içerisinde bulunması gerektiğini ve sözlü tarih yöntemiyle birlikte kullanılmasının öğretimin etkisini artırdığını göstermektedir. Ayrıca bu sonuçlar, tarih öğretim programının amaçladığı alana özgü tarihsel düşünme becerilerinin kazandırılmasında, sözlü tarih ve yerel tarih çalışmalarının önemli bir katkı sunacağını ortaya koymaktadır.

Öneriler

Araştırma sonuçları bağlamında tarih öğretmenlerine bazı öneriler sunulabilir. Öncelikle tarih öğretmenleri, 9. sınıfta tarih bilimini anlatırken öğrencilere bir tarihçi gibi

araştırma yapma fırsatı sunmak için yerel tarih ve sözlü tarih çalışmaları yaptırabilirler. Ayrıca 12. Sınıf Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersindeki yakın tarih konuları hakkında öğrenciler, yerel tarih ve sözlü tarih çalışmaları yürütülebilirler.

Kaynakça

- Avcı-Akçalı, A. (2007). *Yerel tarih ve tarih eğitime katkısı* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Avcı-Akçalı, A. ve Aslan, E. (2012). Tarih öğretiminin iyileştirilmesi yolunda alternatif bir yöntem: Sözlü tarih. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20(2), s. 669-688.
- Avcı-Akçalı, A. (2013). *Tarih öğretiminde merkeze bağımlılığın azaltılması yolunda bir çözüm önerisi: Yerel tarih* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Avcı-Akçalı, A. ve Aslan, E. (2016). *Tarih öğretiminde yerel tarih kullanımının akademik başarıya ve tarihsel düşünme becerisine etkisi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(2), s. 375-397.
- Aktekin, S. (2006). Tarih öğretmenlerinin gözüyle tarih derslerinde yerel tarih. *Toplumsal Tarih*, 149, s. 83-89.
- Aktekin, S. (2009). Lise öğrencilerinin tarih derslerinde yerel tarih konularının öğretilmesiyle ilgili görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 182, s. 331-352.
- Aktekin, S. (2010). Ortaöğretim Tarih Eğitiminde Yerel Tarihin Yeri ve Önemi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 6(1), s. 86-105.
- Alkan, N. (2018). Geçmişten günümüze dünyada tarih yazıcılığı. Şimşek, A. (Ed.), *Tarih için metodoloji* (ss. 26-38). Ankara: Pegem.
- Ata, B. (2006). Üniversite öncesi okul tarih öğretiminde siyasi tarihin yeri. *Prof. Dr. Oral Sander'in Anısına, Türkiye'de Siyasi Tarihin Gelişimi ve Sorunları Sempozyumunda* sunulan bildiri, Ankara, s. 31-48.

- Bilicioğlu, H. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin yerel tarih öğretimine ilişkin görüşleri: Safranbolu örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karabük.
- Büyüköztürk, ř., Kılıç Çakmak, E. ve Akgün, Ö. E., Karadeniz, ř. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Danacioğlu, E. (2001). *Geçmişin izleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.
- Dere, I. (2018). "Why are we here?": Teaching of phenomenon of migration with oral history. *Universal Journal of Educational Research*, 6(12), s. 2780-2788.
- Dere, İ. ve Dinç, E. (2018). Yapılandırmacı bir öğrenme ve öğretme yöntemi olarak sözlü tarihin sosyal bilgiler derslerine entegrasyonu. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), s. 115-127.
- Demircioğlu, İ. H. (2007). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar*. Ankara: Anı.
- Demircioğlu, İ. H. (2008). Türkiye'de tarih eğitiminin tarihi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (12), s. 431-450.
- Demircioğlu, İ. H. (2014). Tarih öğretimi, öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı (2. Baskı). Demircioğlu, İ. H. ve Turan, İ. (Edt.), Tarih öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı (ss. 1-12). Ankara: Pegem.
- Demircioğlu, İ. H. ve Demircioğlu, E. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel çevrenin kullanımı. şimşek, A. ve Kaymakcı, S. (Edt.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* (ss. 99-111). Ankara: Pegem.
- Dinc, E. (2011). A comparative investigation of the previous and new secondary history curriculum: the issues of the definition of the aims and objectives and the selection of curriculum content. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 11(4), s. 2149-2153.
- Doğan, Y. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih. şimşek, A. ve Kaymakcı, S. (Edt.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* (ss. 113-142). Ankara: Pegem.
- Dursun, İ. (2017). *Yerel tarih öğretimi: Mudurnu örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

- Göç, N. (2008). *Yerel tarih konularının sosyal bilgiler dersinde uygulanması: karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri (Yozgat Örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Işık, H. (2002). *Yerel tarih konularının sosyal bilgiler programı tarih üniteleri ile ilişkilendirilmesine yönelik bir Uygulama: Pasinler örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Işık, H. (2008). İlköğretimde tarih konularının yerel tarih ile ilişkilendirilmesinin öğrenci başarısına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), s. 290-310.
- Kabapınar, Y. ve Kaya, M. (2013). Sözlü tarihe ilişkin bir uygulama olarak geçmişte ve günümüzde düğünler: Küçük tarihçiler/öğrenciler tarih yazıyor. *Toplumsal Tarih*, 236, s. 64-70.
- Kabapınar, Y. ve Karakurt, F. (2016). Yerel tarih sosyal bilgiler/tarih öğretim programlarında yer almalı mıdır?: "Malatyalı olmak" ile "Malatya'yı bilmek" aynı şey midir? *Turkish History Education Journal*, 5(2), s. 437-463.
- Kabapınar, Y. (2018). "Gençler Üsküdar'ın tarihini yazıyor, belgeselini çekiyor": tüm süreçleriyle bir yerel ve sözlü tarih projesi" *Turkish History Education Journal*, 7(2), 532-554.
- Karasar, N.(2017). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kılıç, A. (2018). *Hayat bilgisi dersi, "dün, bugün, yarın" temasında sözlü ve yerel tarih etkinliklerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Koç, Y. (2018). Tarih niçin yazılır. Şimşek, A. (Ed.), *Tarih için metodoloji* (ss. 2-9). Ankara: Pegem.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2007). *Ortaöğretim 9. sınıf tarih dersi öğretim programı*. Ankara: TTKB.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2008). *Ortaöğretim 10. sınıf tarih dersi öğretim programı*. Ankara: TTKB.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2009). *Ortaöğretim 11. sınıf tarih dersi öğretim programı*. Ankara: TTKB.

- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2011). *Ortaöğretim 10. sınıf tarih dersi öğretim programı ve 10. sınıf seçmeli tarih dersi öğretim programı*. Ankara: TTKB.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2012). *Ortaöğretim çağdaş Türk ve dünya tarihi dersi öğretim programı*. Ankara: TTKB.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). *Tarih dersi öğretim programı (Lise 9, 10, 11, 12)*. Ankara: TTKB.
- Mitchell, J. (1996). *Joe Gould's secret*. New York: Modern Library.
- Norton, L. (2018). *Action research in teaching and learning: A practical guide to conducting pedagogical research in universities*. London: Routledge.
- Özdemir, K. (2016). *Yerel tarihin sosyal bilgiler öğretiminde değişim ve sürekliliği algılama becerisi üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Özdemir, K. (2018). Tarih derslerinin oyun ve yarışma tekniği ile işlenmesi ile ilgili öğrenci görüşleri "Cevabı bende oyunu örneği". *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(2), s. 128-140.
- Öztaşçı, C. A. (2017). *Yerel tarih öğretim yöntemini sosyal bilgiler dersinde uygulamaya koymak: bir eylem araştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Safran, M. ve Ata, B. (1998). Okul dışı tarih öğretimi. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, s. 87-94.
- Şimşek, A. (2013). "Geçen yüzyılda Türkiye'de tarih dersleri", *Avrasya'da Türk Dili ve Tarihi Eğitimi Uluslararası Sempozyumunda* sunulan bildiri, 15-18 Haziran, Marmara Üniversitesi İstanbul, s. 224-234.
- Şimşek, A. ve Yazıcı, F. (2013). Türkiye'de tarih öğretiminin dünü bugünü. *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, s. 9-32.
- Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (Edt.) (2015). *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Şimşek, A. (2018). Tarihsel zaman, değişim ve süreklilik. Şimşek, A. (Ed.), *Tarih için metodoloji* (ss. 9-15). Ankara: Pegem.

- Tuncel, G. ve İçen, M. (2018). "Sosyal bilgiler derslerinde yerel tarih uygulamaları: mahallemin tarihini yazıyorum". *V. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu (ISHE 2018)*, 10-12 Mayıs, İstanbul, s. 698-711.
- Tunç-Şahin, C. (2011). Yerel tarih uygulamalarının başarıya ve öğrenci ürünlerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, (16), s. 453-462.
- Ulutaş, S. (2018). *Sosyal bilgiler öğretiminde bağımsız değişken olarak yerel tarih tekniği* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Üztemur, S., Dinç, E. ve Acun, İ. (2018). Sosyal bilgiler öğretiminde müze ve tarihi mekân kullanımının 7. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler algılarına etkisi: Bir eylem araştırması. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(1), s. 135-168.
- Yeşilbursa, C. C. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih. Şimşek, A. ve Kaymakçı, S. (Edt.), *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (ss. 143-160). Ankara: Pegem.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yuvacı, İ. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih ile ilgili uygulamaları ve karşılaşılan sorunlar-Sivas ili örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.